

4. körlevél – 2015. 04. 18.

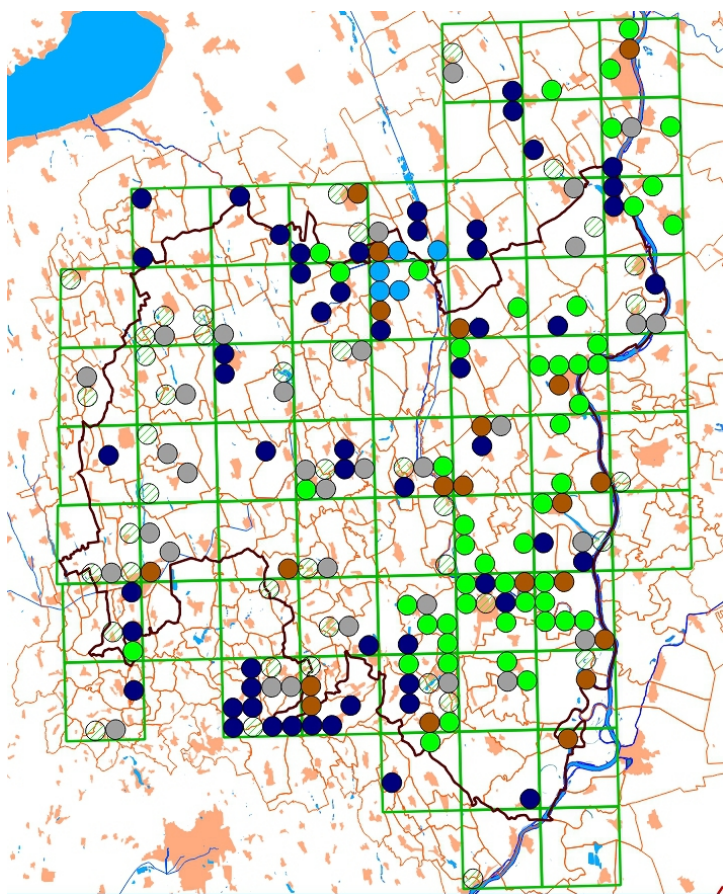
Kedves Adatszolgáltató és reménybeli Adatszolgáltató!

Ismét köszönetet mondok Mindenkinek, aki már eddig is tevékenyen részt vett a „Tolna megyei szitakötős adatbázis” létrehozásában. Az adatbázis jelenleg **19 megfigyelő** (természetjáró, természetfotós, biológus) **241 adatát** tartalmazza.

35 szitakötőfajról érkezett be adat, melyek közül 1 fokozottan védett, további 7 pedig védett.

Az eddigi adatok alapján leggyakoribbnak a kék légivadász (*Ischnura elegans*) bizonyult. Második helyezett a széleslábú szitakötő (*Platycnemis pennipes*), harmadik a vízi pásztor (*Orthetrum cancellatum*).

Az alábbi vázlatos térkép az UTM 2,5×2,5 km-es rácshálója* alapján ábrázolja a kutatással megcélzott régió szitakötő megfigyelési adatainak jelenlegi lefedettségét. A térképről leolvasható, hogy mely területről (UTM négyzetből) van legalább egy szitakötő előfordulási adat.

Jelmagyarázat:

sötétkék = az 1.) irodalom aktuális adatai alapján jelölt UTM négyzetek;

világoskék = a 2.) irodalom aktuális adatai alapján jelölt UTM négyzetek (adott esetben felülírva a régebbi irodalom adatait);

szürke = UTM négyzetek, melyekben az 1.) irodalom szerint aktuális megfigyelési helyszín található;

zöld = az adatbázisban lévő **új adat** vagy adatok alapján jelölt UTM négyzetek;

barna = átfedés az 1.) vagy/és 2.) irodalom és az adatbázis aktuális adatai között;

üres kör kevés vonalkázással = az 1.) irodalomban jelölt kvadrát, mely feltehetően régebbi irodalmi adatot takar (vagy esetleg pontatlan jelölés)

Irodalom:

1.) TÓTH S. (2010): A Dunántúli-dombság és környéke szitakötő faunája – Natura Somogyiensis 16. – Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár

2.) CSER B. – TÓTH S. (2014): Újabb adatok Simontornya és környéke szitakötőfaunájának (Odonata) ismeretéhez /in. SZITA É. – FETKÓ K. – KOVÁCS T. – HORVÁTH A. (szerk.) (2014): Simontornya ízeltlábúi – In memoriam Pillich Ferenc – Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság, Budapest/

Közeledik, sőt már el is kezdődött a szitakötész terepszezon. Szitakötőfélékkel (imágókkal) április közepétől az első komolyabb fagyokig találkozhatunk. A legnagyobb eséllyel vizeknél (legyen az akár egy kis kerti tó), azok közelében figyelhetünk meg és fényképezhetünk légivadászt, rablót, szitakötőt, acsát, pásztorot, de vizektől távol is összetalálkozhatunk az Odonata rend képviselőivel. Mindenhol, a kertben is érdemes tehát nyitott szemmel járni.

Ismét hangsúlyozom: az adatgyűjtés önkéntességen alapul, számonkéréstől mentes; és egy adat is adat.

* = Letöltve az MME Monitorin Központ oldaláról; irodalom: Szép, T. and Nagy, K. (2001): Magyarországi UTM kvadrátok térinformatikai adatbázisa a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnél. – Természetvédelmi Közlemények 9: 31-37.

Célokot különféle – tudományos, természetvédelmi, statisztikai jellegű – szempont alapján tűzhetünk magunk elé.

A védett, országos vagy regionális léptékben ritka fajok megfigyelése, az ezekre irányuló adatgyűjtés érthetően kiemelt szempont. Ez azonban általában nagyobb szakmai felkészültséget, gyakorlatot kíván. Ezzel kapcsolatban külön megkeresek majd néhány közreműködőt; illetve várom azok jelentkezését, akik célzott adatgyűjtésre is vállalkoznának.

A ritka fajok mellett érdekes, tanulságos lehet, hogy egy a szaporodóhelyét tekintve kevésbé igényes (széles ökológiai tűrőképességű), az ismeretek alapján országosan gyakori faj milyen elterjedést, lefedettséget mutat régiókban. Ennek vizsgálatára a **kék légivadász** (*Ischnura elegans*) alkalmasnak tűnik. Bár kis termetű fajról van szó, megfigyelése, felismerése viszonylag könnyű.

[/http://szitakotok.hu/index.php?page=ischnura-elegans/](http://szitakotok.hu/index.php?page=ischnura-elegans/)

Az ivarérett hímek karcsú, felülről egyöntetűen sötét potrohának vége felé szinte világít egy világoskék gyűrű (1); a szárnyjegy pedig kétszínű (2). Kérem, hogy terepezés, szitakötő keresés, fotózás közben – ha ez nem megterhelő – mindenki figyeljen erre a fajra és egy-egy fotót készítsen róla minden helyszínen. A faj felnőtt egyedei már április vége felé megjelenhetnek és akár november elején is találkozhatunk példányaival.

Mint már jeleztem, számomra is új, ismeretlen terület az exuviumok (lárvák utolsó, átváltozáskor levedlett lárvabőre) segítségével történő adatgyűjtés. Jó szitakötős vizeknél ha jobban körülnézünk, találhatunk a vízben álló vagy vízparti növényzeten, fatörzseken és esetleg más alkalmas helyen is ilyen száraz, felhasadt lárvabőröket. Ezek begyűjtése, majd meghatározása tovább gyarapíthatja az adatbázist. Fontos megjegyezni, hogy az exuvium jelenléte bizonyítja, az élőhely az adott fajnak szaporodó helye. Ez különösen fontos lehet, ritka, védett fajok esetében.

Külön megköszönöm, ha valaki vállalkozik **exuviumok begyűjtésére** is. Erre alkalmas lehet egy kisebb, kemény, jól zárható doboz (pl. régi diafilmes dobozok). Lehetőleg friss és ép lárvabőrt gyűjtsünk! A gyűjtés mellé egy kis cédulán tüntessük fel a dátumot és minél pontosabban a helyszínt (lehetőleg koordináta). Egyelőre mindenki raktározza el a gyűjtéseket, és a továbbiakat majd megbeszéljük.

Az első oldal áttekintő térképéről leolvasható, hogy az irodalmi adatok megjelenítése és adatgyűjtésünk együttesen jelenleg milyen lefedettséget mutat. Természetesen ez önmagában nem túl sok információ, de arra rávilágít, hogy merre járt már „szitakötész”. Jól látszik például, hogy a megye ÉNy-i feléből nincs eddig az adatbázisban adatunk (zöld vagy barna jelölés).

Az év közbeni kirándulásainkat jó lenne olyan területekre tervezni, ahonnan még egyáltalán nincs szitakötő előfordulási adat. Ez természetesen csak kérés, senkitől nem várom el, hogy emiatt átszervezze az életét, plusz költségekbe verje magát. Adatokat, fotókat továbbra is örömmel és köszönettel veszek bárholon. **Aki viszont vállalkozna arra, hogy területeket (kvadrátokat) célirányosan bejár, jelezze felém és a továbbiakat megbeszéljük!**

A célzottabb kutatómunkát segítő megtalálható a következő oldalon az 1.) irodalom Tolna megyei gyűjtőhelyeinek jegyzéke, illetve azon településhatárok felsorolása, ahonnan már van saját megfigyelésünk. Jó lenne (szintén lehet kitérő cél), ha végül minden település határából rendelkeznenk szitakötő adatokkal. **Ha szükséges, részletesebb térképpel is segítem a kutatást.**

Egy apróság: kérem mindenki ellenőrizze és állítsa be a fényképezőjében a dátumot és időt!

Várom a jelentkezéseket a **május 15-16-ára** meghirdetett „Szitakötözés Tolnában” rendezvényre!

A közreműködést, segítséget előre is köszönöm!

Farkas Sándor / florisztika@freemail.hu

dr. Tóth Sándor munkájában lévő Tolna megyei szitakötős helyszínek

Település: Lelőhely

Aparhant: Apari-kistó
Báta: Lajvér-patak
Báta: Nyéki-holtág
Bikács: Kistápei-tó
Bikács: Malomárok
Bogyiszló: Bogyiszlói-Holt-Duna
Bogyiszló: Doromlási-holtág
Bogyiszló: Taplósi-Holt-Duna
Bonyhád: Hónigpusztai-halastó
Bonyhád: Ladományi-halastó
Bonyhád: Szecska-tó
Bölcske: Öreg-sziget
Dalmand: Nagy-tó
Decs: Decsi-Nagy-Holt-Duna
Decs: Homokos-horgásztó
Dombóvár: Gunaras-tó
Dombóvár: Kapos
Dombóvár: Kiskondai-halastó
Dombóvár: Kiskondai-patak
Dombóvár: Szállásréti-tó
Dombóvár: Tüskei-horgásztó
Dunaföldvár: Duna-öböl
Dunaföldvár: Dunaföldvár
Dunaföldvár: Dunaföldvári-tározó
Dunaföldvár: Matild-tó
Fadd: Fadd településen
Fadd: Faddi-Duna, Dombori
Fadd: Volent-öböl
Gerjen: Malátás-sziget
Hőgyész: Apponyi-kastélytó
Hőgyész: Donátpataki-tó
Jágónak: Sarádi-halastó
Kalaznó: Donátpataki-tározó
Kalaznó: Kalaznói-tározó
Kapospula: Attala-Inámi-tavak
Kaposzekeső: Sarádi-horgásztó
Kisszékely: Alsó-horgásztó
Kisszékely: Vadkerti-tó
Kocsola: Kocsolai-horgásztó
Kölesd: Hidas-patak
Kölesd: Kistormási-tározó
Lengyel: Vadaspark-tó
Madocsa: Duna-ártér
Madocsa: Madocsa

Medina: Sárvíz
Miszla: Mislai-tó
Mórággy: Lajvér-patak
Mócsény: Rák-patak
Mócsény: Zsibriki-tó
Nagydorog: Balog-tó
Nagykónyi: Koppány
Nagykónyi: Okrádi-patak
Ozora: Fenyves-horgásztó
Ozora: Pokolgyödör-tó
Ozora: Sió
Ócsény: Forgó-tó
Ócsény: Gemenci-erdő
Paks: Biritói-halastó
Paks: Gyapai-halastó
Pincehely: Kapos
Regöly: Pacsmagi-tavak
Simontornya: Horgásztó
Simontornya: Pósa-tó
Simontornya: Sió
Simontornya: Szélkerék-tó
Simontornya: Tóvendéglő-tava
Szakadát: Szakadati-tározó
Szakály: Űrgevárpusztai-tó
Szakcs: Szakcsiszentkúti-horgásztó
Szálka: Szálkai-tó
Szedres: Sárvíz-holtmeder
Szekszárd: Csörge-tó
Szekszárd: Sió
Szekszárd: Sötétvölgyi-horgásztó
Tamási: Hársfautcai-tározó
Tamási: Kossuth-horgásztó
Tamási: Tamási településen
Tengelic: Csapói-tó
Tengelic: Felsőtengelici-tó
Tengelic: Nyulasi-mocsár
Tolna: Tolnai-holtág
Tolnanémedi: Kapos
Újireg: Kulcsár-patak
Újireg: Újireg településen
Váralja: Váraljai-árok
Váralja: Váraljai-horgásztavak
Váralja: Váraljai-völgy
Závod: Hidas-víz tava

Saját adatbázisban lévő Tolna megyei helyszínek (egyelőre csak település határ szinten):

Bátaapáti, Bikács, Bogyiszló, Bonyhád, Decs, Dombóvár, Dunaföldvár, Fadd, Gerjen, Hanc, Hőgyész, Kakasd, Kisszékely, Lengyel, Medina, Mórággy, Nagydorog, Németkér, Ozora, Ócsény, Paks, Pálfa, Pörböly, Simontornya, Sióagárd, Szálka, Szedres, Szekszárd, Tengelic, Tolna, (Tolna-Mözs), Tolnanémedi, Váralja

Saját adatbázisban lévő megyén kívüli területek (egyelőre csak település határ szinten):

Baracs, Dunaegyháza, Dunaújváros, Dunavecse, Mezőszilas, Nagyvenyim, Rácalmás, Solt, Vásárosdombó